

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת ויצא

א. בלוי יקר .

פרק כח, פסוק י':
וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה.
פֶּרֶשׁ רַש"י: לא הָיָה צָרִיף לְכַתֵּב
אַלּא וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חֲרָנָה, אֶלּא מְגִיד שֶׁיֵּצִיאַת
הַצְּדִיק מִן הַמָּקוֹם עוֹשֶׂה רַשָּׁם. וַיֵּשׁ לְהַתְּבוּנָה,
וְכִי אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק לֹא הִלְכוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם,
וְלָמָּה לֹא נִכְתַּב אֶצְלָם לְשׁוֹן יֵצִיאָה. וַיֵּשׁ פָּנִים
לְכָאן וּלְכָאן, כִּי לְפִיָּם רַהֲטָא, דְּלִרְבוּתָא נִקְט
כָּאן "וַיֵּצֵא", כִּי אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק לֹא הִנִּיחוּ
בְּמָקוֹם שֶׁהִלְכוּ מִשָּׁם צְדִיק כְּמוֹתָם, פְּשִׁיטָא
שֶׁיֵּצִיאַתָּם עוֹשֶׂה רַשָּׁם, אֲבָל כָּאן הָרִי יִצְחָק
וְרַבְקָה נִשְׁאָרוּ שָׁם, סִלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא שְׁאִין
יֵצִיאַתוּ עוֹשֶׂה רַשָּׁם, קָא מִשְׁמַע לֵן. וְדוּגְמָא
לְזוּה מְסִיק בְּרַבְתִּי (סחז), שְׁמַבְיָא שָׁם רְאִיָּה מִן
וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם הַנֶּאֱמָר בְּרוּת. וּמִקְשָׁה
שָׁם, נִיחָא דְתַמֵּן לֹא הִיְתָה כִּי אִם אוֹתָהּ צְדִיקָת
בְּלַבְדוּ, אֶלּא הִכָּא דִּהְוָה יִצְחָק וְרַבְקָה. ר'
עוֹרִיא אֹמֵר, אֵינּוּ דוּמָה זְכוּתוֹ שֶׁל צְדִיק אֶחָד
לְשָׁנֵי צְדִיקִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.
וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ לְאִידוּךְ גִּיסָא, לֹמֵר שְׁדוּקָא
יֵצִיאַתוּ שֶׁל יַעֲקֹב עָשָׂה רַשָּׁם, אֲבָל לֹא
יֵצִיאַת אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק, לְפִי שֶׁהֵמָּה הִלְכוּ עִם
כָּל בְּנֵי בֵיתָם וְלֹא נִשְׁאָר בְּמָקוֹם שׁוֹם צְדִיק.

על פן לא עשו רשם ביציאתם, כי הרשעים
שנשארו שמה אינן מקפידין על יציאת
הצדיקים, ואדרבה הם שמחים בצאתם
מהם, לפי שאינן הלכי בדרכיהם, והם
לשכים בעיניהם ולצנינים בצדיהם, והם
מריבים עמהם עבור מעשיהם. אבל ההולך
ממקום שצדיקים מצויים שם, או יציאתו
עושה רשם, כי הצדיקים שנשארו קשה
עליהם פרידתם, כי דעתם נוחה ממנו, ואינו
דומה זכות של מעטין לזכות של מרבים. וכאן
היו יצחק ורבקה, לכך היה רשם יציאתו נפו.
ולפי זה צריכין אנו לומר שגם בשדה מאב
היו חסידי אמות העולם.
דבר אחר, לכך הזכיר כאן לשון יציאה,
ובמקום אחר "וירד אברם מצרמה"
(בראשית יב.), לפי שארץ ישראל - מקום גלוי
שכינתו יתברך, וההולך משם - ירידה הוא לו
ויציאה מן קו השווי, כי כל יציאה הוא מן
המקום שהוא ראוי להיות בו, כמו "אני יוצא
בתוך מצרים" (שמות יא.ד). נמצא שייציאה זו
עשתה רשם גם בו בעצמו.

שאלות

1. לכאורה מה הקושי?
2. מה תשובת רש"י ואמה פרשנו מתולכ אמה?
3. מה תשובת פרשנו?
4. אמה טע בשדה מואב היו צריכים לראות צדיקים ומהי אכסרות לתשובה לכך?
5. מה אחד פרשנו בקטע האחרון "דבר אחר"?

כ. קדושת לוי.

פרק כח, פסוק כא:

צריך סעד, וזה שיבטיח אל האדמה כו', ואחר שישב לבית אביו לא הבטיחו שיהיה עמו לתומכו, שאינו צריך סעד, שמאליו מתחזק. ובקשת יעקב היה, גם אחר שישב לבית אביו שיהיה השם יתברך בעוזרו, כי לא רצה לסמוך על עצמו שמאליו יתחזק, והכל מרוב ענותנותו. וזהו שפרט יעקב בבקשתו 'ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים', דהיינו גם אחר שובי אל אבי 'והיה ה' לי', דהיינו סעד לעוזרו. וזה היה פרט חדש שלא הבטיחו ה', כי לא היה הבטחה רק עד שישב, ולא אחר שישב. והבין כט:

והיה ה' לי לאלהים כו' (כח, כא). כבר עמדו בזה המפרשים (רמב"ן וגור אריה) על בקשת יעקב 'ידר יעקב נדר כו' אם יהיה כו' (שם פסוק כ), הלא הקב"ה הבטיח לו הכל, למה הוצרך לבקשה אחר ההבטחה כח. ונראה בסייעתא דשמיא, דיעקב ביקש פרט אחר שלא הבטיח לו ה', ועל זה היה בקשתו, דידוע דבתחילת עבודת האדם להשם יתברך צריך סעד מה לעזור לעובדו באמת, אמנם אחר שכבר הוא תמים בעבודתו, ממילא הוא מתחזק ואינו צריך סעד לתומכו (עי' רש"י לעיל ג, ט; ב"ר ל, י). וזה שהבטיחו ה' 'והנה אנכי עמך' (לעיל פסוק טו), דהיינו מיד, שאתה

אלה

1. מה האלה שפרשנו מצלה כאן?
2. האם זו כחיתות אמונה או חוסר בטחון, או צנה מצד יעקב?
3. מהו הסמל של פרשנו?
4. היש לך מצנה אחר?

* * *

ג. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כט, פסוקים א'-ג':

2. ועם כי התכוון לשם כבוד שמים, סופו ויהי ליטוד את שלו ש'חייך שבניך עתידין לעמוד לפני בנה' (בראשית רבה). 3. וכאן האהבה לא קלקלה את השורה, כשם שקלקלה בהערכתו אותה ביחס למוהר ששילם עבורה, בזה שאהבת המקום גברה על אהבתו אותה. 4. והוא, הרי הוליד מנשים אחרות. יעקב הבין כי רחל סבורה שאצלו נמצא 'מפתח של עקרה' (פסוק ג) כאשר, כידוע, זהו אחד משלושת המפתחות שלא נמסרו לאדם (תענית ב, א). אמנם גם רש"י וגם ראב"ע מפרשים כי טענת רחל היתה על זה שלא התפלל יעקב עבורה (כמו שיצחק התפלל על רבקה). את דבריהם יש אולי לפרש על משקל 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים', שהוא מעבר למסגרת הרגילה של תפילה (ואמנם מצינו שצדיקים גזרו על כל שלושת המפתחות והקב"ה קיים את גזירתם).

(א) מַתָּה אֲנֹכִי. כְּעִנְיָן "הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ" (ישעיהו נו, ג).

(ב) ויחר. על אַמְרָה "הִבָּה לִי", כְּאֵלֹו הָיָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת זֶה, וְכַעַס בְּקִנְיָתוֹ לְכַבֹּד קוֹנוֹ, וְלֹא הִבִּיט לְאַהֲבָתוֹ אוֹתָהּ בְּזֶה. אֲשֶׁר מִנַּע מִמֶּךָ. שִׁצַּר אוֹתָךְ עֲקָרָה, שֶׁהִפִּיר בָּהּ סִמְנֵי אֵילוֹנֵיית. 4.

(ג) בא אליה. וּבָזָה אֲמַרְתִּי "הִבָּה לִי", לֹא שֶׁחֲשַׁבְתִּי שִׁיְהִיָּה בְּיָדְךָ מִפְתַּח שֶׁל עֲקָרָה. 5. וְאֵבְנָה גַם אֲנֹכִי, כְּמוֹ אַחֹתִי. מִמְּנָה. 6. שֶׁבְּקִנְיָת יָדְךָ חֲבָרְתִּי יִתְעוֹרֵר טָבַע כְּלֵי הַזֶּרַע לַפְּעֻלוֹתָם. 8.

1. כענין "ואל יאמר הסריס". יש להבחין בין דברי רבינו ובין דברי חז"ל 'שמי שאין לו בנים חשוב כמת' (בראשית רבה עא, ו).

אלה

1. מה פירש פרשנו בפסוק א' ומאיזו טעות רצה להצילנו?
2. על מה כעס יעקב וצד כבודו של מי בא להצילנו?
3. מה בדיוק היתה טעות רחל ומה רצתה מיעקב?

ד. מדרשי תורה להקדוש ר' אנשלמה האשתורקי הי"ד.

פרק לא' פסוק לג' :

ויבא לבן באהל יעקב ונוי, יתכן כי חשב לבן שיעקב לקחם לשתי סבות, אחת להפרישו (מעיו), כי כבר השתדל בזה בלא ספק בעורו שם ולא השיג, השנית שלא יקסום בהם על אודות לכתו, ולזה נסתפק אם הוא לקחם, ולזה נכנס באהל, אם בסבת שיראה אם ימצא עמהם שום ענין מביתו בחפשו בעד אלהיו. ואחר כך באהל לאה לחפש שם אם מצדה אם מצד בניה אם שלחו בו יד, ומשם באהל שתי האמהות שהיו פתוחין לאהל לאה, ובצאתו מאהל לאה, וזה היה בשובו מאהל שתי האמהות, שב לחפשו פעם אחר באהל לאה בשביל רבו בניה וכדי שיחפש היטב בכלן קודם כאו באהל רחל, כי לא חשש כל כך עליה כי היתה רבקה עמו תמיד להנאתו: ואז בא באהל רחל, כי²) פתח היה לה אל החצר ואל אהלי שתי האמהות, ולכל אחת משתי האמהות גם כן היה פתח פתוח לאהל יעקב, ר"ל אל החצר שאהל יעקב פתוח שם, שאין נכון שתדע רחל כל עת לכתו לאחרות, כי אין ראוי זה בחוק השלמותי, סוף דבר פתח היה באהל יעקב לכל האוהלים וכלם פתוחים לאהל יעקב דרך החצר, ואל יקשה בעיניך מאמר המעט קחתך את אישי (בראשית ל' ט"ו) כי אולי הסתה אותו בדבריה זמן מה עד שהזכירה לאה זה ברחקו מעליה, גם אין ספק כי לו יתפוץ יעקב ללכת לאחת השפחות לא ידעו זה הנבירות כי לכלן פתח אל החצר אשר אהל יעקב פתוח בו כדי שיהיה נכון ליעקב לבא אליהן בהעלם, או³) אולי לא היה הולך אל השפחות אם לא ברשות הנבירות אשה אל שפתה, ולזה אחר ונכנס באהל כי בטח שהיא לא תכחד ממנו מה שתדע בתרפים, כי יעקב לא יעלים ממנה דבר:

niške

1. קרא שם את הפסוקים, לכאורה מה קשה כאן?
2. התוכף לתאר את חצר בית יעקב לפי הכתוב כאן ולהסביר למה זה היה אכן כק?
3. מה חשב לבן לפי כל זה והיכן חנות?
4. למה נכנס לבן לאהל רחל בסוף?

* * *

ו. המשתדל .

פרק לא' פסוק טו':

[לו] ויחר ליעקב: חרה לו על שאמר לו: למה גנבת את אלהי, ועצר ברוחו עד שהשלים החיפוש, וכשחיפש ולא מצא אז רב עמו, על שחשד אותו שגנב לו. מה פשעי מה הטאתי: מה גנבתי לשעבר שבעבורו חשדת אותי ורדפת אחרי כאחרי גנב. דלקת: רדיפה על ההרים, כמו על ההרים דלקונו (איכה ד' י"ט) וקרוב לו שורש דלג (מדלג על ההרים, שיר השירים ב' ח') כולם ענין עלייה, ומה הדלקת הנר כטעם והעלה את גרותיה (שמות כ"ה ל"ז).

niške

1. על אינה קושי אפשרי צונה פרשנו בקטע הראשון?
2. על מה צונה פרשנו בקטע השני?
3. איך הדלקת נרות נכנסת לכאן ומה הרציון בכך?

* * *